

TWEEDE WERELDOORLOG

‘WINTERHULP’ IN OOSTENDE

Georges Ruys

In september 1940 begon de secretaris-generaal van Volksgezondheid, onder het motto van ‘Nationale Solidariteit’ een aantal caritatieve organisaties te groeperen. Hij kreeg daarbij de steun van de ‘Militärverwaltung’ (de militaire overheid van het landleger en rechtstreeks afhankelijk van de bevoegde dienst van het Oberkommando des Heeres d.w.z. de opperste legerleiding van de landmacht).

Een college van secretarissen—generaal slaagde erin om haar manier van denken door te drukken en gaf enkel kleine toegevingen wat de naamgeving betraf. Naar het voorbeeld van wat sinds 1933 in het Duitsland bestond, als de dienst ‘*Winterhilfswerk des Deutschen Volkes*’, werd op 29 oktober 1940, ‘Winterhulp/Secours D’Hiver’ in België opgericht. Bijna dezelfde naam als de gelijkaardige organisatie in Duitsland, zodat dit onvermijdelijk de wenkbrauwen deed fronsen bij al wie tegenstander was van het nieuwe regime.

Het beheer ervan werd toevertrouwd aan Paul Heymans, gouverneur van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid. Om hem bij te staan, werd een beroep gedaan op een uitvoerend comité. De provinciegouverneurs zaten de provinciale comités voor, waarin de kaderleden goed betaald en veelal beloofd werden met een titel. Aan de basis, in de steden en dorpen waren een massa lokale comités (2.400 in september 1941).

Op 1 november 1940 kwam het besluit van de instelling van Winterhulp in het Staatsblad. De hulpacties van Winterhulp-België stonden onder toezicht en bescherming van het Internationale Rode Kruis in Genève. Het doel was nobel: a) inzamelen van steun, geld en goederen van alle aard; b) morele en materiële bijstand verstrekken aan de armen en misdeelden teneinde hun lot te verbeteren; c) activiteiten van bestaande gelijkaardige organisaties bundelen en ordenen en hun actiemiddelen versterken.

De in beslag genomen voedingswaren werden aan Winterhulp afgestaan. Winterhulp België richtte zich op hulp aan zieken, zwangere vrouwen, kinderen en minderbedeelden en zette zich in om de schadelijke gevolgen van de oorlog en de bezetting voor de volksgezondheid tot een minimum te beperken. De organisatie verstreekte voornamelijk versterkende middelen zoals soep, melk, vitamines, kledingstukken en kolen. Af en toe werd in alle scholen een bedeling gedaan van een voedzame versnapering die niet meer in de handel te vinden was, zoals een pistolet, een sinaasappel, een banaan, een reep chocolade, een bolletje marsepein. Dat diende wel betaald te worden: gewoonlijk was de prijs 1,20 fr. Een ampul met levertraan werd op geregelde tijdstippen gratis in de scholen bedeed. Aan de bevolking werd naar gelang de mogelijkheid zich stelde, een rantsoen soep, melk, vitamines of kledij bedeed. In de strenge winters kon men soms een extra zakje kolen bekomen.

Het is duidelijk dat Winterhulp hier niet tot stand kon komen zonder de goedkeuring van de Duitse bezetter, zo niet zelfs op zijn initiatief. Zij wisten dat ze als bezettende macht de ravitaillering van het land niet kon verzekeren en om dit gedeeltelijk te verbergen, werd een beroep gedaan op deze vorm van hulpverlening. De onafhankelijkheid van Winterhulp aan de militaire macht lukte nauwelijks. Niettemin waren de (al dan niet vermeende) banden van Winterhulp België met de Militärverwaltung toch voldoende om aanvallen te motiveren in de clandestiene pers en via Radio Londen. Dit veroorzaakte een forse vermindering van de giften.

Op 18 november 1940 wordt Winterhulp te Oostende opgestart. Het centraal bureau was in de Vlaanderenstraat 66a, waar ook het lokaal bestuur vergaderde. Vrij vlug daarop werden verschillende secties in de stad opgericht, Voor iedere sectie werd een politicus als voorzitter aangeduid bijgestaan door 3 tot 5 leden heren of dames.

De algemeen voorzitter te Oostende werd advocaat Vande Maele

In december 1940 was er al soepbedeling in de scholen en in de lokalen van de Muziekacademie in de Romestraat. Vrij vlug volgde die soepbedeling in al de wijken van de stad.

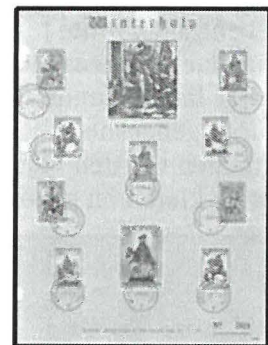
Eind 1940 kwam er een bestendig secretariaat voor Winterhulp te Oostende in de IJzerstraat 5, het was open tijdens de werkdagen van 10-12 en van 14-16 uur. Op regelmatige tijdstippen werd een nationale loterij gehouden. Er waren grote geldprijzen waaronder een groot lot van 1.000.000 fr te winnen. De prijs van een lot was 50 fr, maar men kon ook een vijfde van een lotje kopen aan 10 fr. Bij alle evenementen waren de collectebussen aanwezig.

Op 22 december 1940 werd een eerste dag van Winterhulp ingericht en werden overal aan huis eretekens (pins) als verzamelobject verkocht door medewerkers. Talrijke speldjesdagen volgden nog. De thema's waren gevarieerd, bloemen, sprookjes, verkeer, enz. Naast de verkoop van pins en lucifers met het logo van Winterhulp werden jaarlijks op regelmatige tijdstippen postzegels met toeslag, met als thema Winterhulp te koop aangeboden.

In het stadsbeeld werden op veel plaatsen affiches van Winterhulp uitgehangen.

Vanaf 1 januari 1941 was er te Oostende op de wekdagen een bedeling van melk en kledij.

In diezelfde maand werd een oproep aan de bevolking gelanceerd om meubelen en huisgeroi te schenken aan Winterhulp ten behoeve van de geteisterden.

Pin - luciferdoosje - postzegels 1941/'43 met thema WINTERHULP

Voor Oostende was de structuur van Winterhulp redelijk uitgebreid, in december 1940 bezetten niet minder dan 98 leden een groot aantal wijkcomités. In een aantal comités waren er meer dan 20 medewerkers. De algemene bedeling gebeurde vanuit het Hotel Continental en was bedoeld voor de steuntrekkers, de schoolkinderen en de vrije soepverbruikers.

De uitdelingen van WH gebeurde door de leden van de wijkcomités en op volgende plaatsen:

- 'Oude stad' in de Louisa-Mariaschool, Witte Nonnenstraat;
- 'Nieuwe stad' in de Maria-Hendrikaschool, Ieperstraat 3;
- Wijk Meiboom in de Meiboonschool;
- Westerkwartier in de Consciencschool, Dr. Verhaeghestraat;
- Mariakerke in de Hotelierschool op de Nieuwpoortsesteenweg 673;
- Heilig Hart in de kleine St.-Jozefschool Steenbakkerstraat;
- Blauw Kasteel in de Van Imschootschool Kroonlaan;
- Opex in de school op de Vuurtorenwijk.

De eerste oorlogswinter was zeer streng wat de miserie nog verergerde.

In 1940-1941 telde men 58 vorstdagen, de winter van 1941-1942 telde zelfs 82 vorstdagen Vanaf 13 januari 1941 werd de deelname aan de bedeling van de soep voor de steuntrekkers verplicht. In de week van 26 januari tot 1 februari werd gemiddeld 4.200 liter soep per dag bedeed.

De verdeelpunten in de stad werden nog uitgebreid. De soep werd gemaakt op 29 fornuizen in ketels van 100 liter. Ze werd in bidons van 50 liter, met stadswagens vervoerd naar 46 uitdeelpunten waaronder de scholen in de stad.

Het rantsoen soep moest wel betaald worden: 0,25 fr voor de steuntrekkers en 0,50 fr voor de anderen. De nodige rantsoeneringzegels dienden eveneens afgegeven.

Vanaf februari 1941 moesten de kinderen maandelijks rantsoenzegeltjes inleveren: één nummer 20 voor 2,5 kg aardappelen ; één nummer 7 of 8 voor meelstoffen; twee nummer 10 voor vlees. Toch was er meer negatief dan positief nieuws over de soepbedelingen van Winterhulp te Oostende. Men vond dat de soep te laat toekwam en dus te koud geworden was. Ook over de prijs werd geredetwist. Het feit dat aanhangers van de nieuwe orde soms voorrang kregen en begonnen de lakens uit te delen in de centra viel zeker niet in goede aarde.

Bijna ononderbroken werden er gedurende de oorlogsjaren, vanaf begin februari 1941 ten bate van Winterhulp, wekelijks ontspanningsmatineeën ingericht in vele horecagelegenheden in de stad. Een vaste waarde was de zaal Oud-Oostende in de Ieperstraat 22. De meeste scholen van de stad bleven niet achter en vooral het College in de Aartshertoginnestraat en de Astridschool in de Kroonlaan deden hun best. Op het programma stond gewoonlijk het optreden van een amusementsorkest, een schare van artiesten, animators, voordrachtskunstenaars en zangers. De algemene toegang was gewoonlijk 3 fr.

Het centraal comité te Oostende bestond uit de Voorzitter Serruys Henry. met volgende leden: Deketelaere geneesheer, De Keyzer Joris kleermaker, Deman Joris aannemer, Dochy geneesheer, Chenot Jan bediende, Lefevre Joris professor, Vandenabeele Leon leraar en Vandenbulcke Maurits geneesheer.

Geruchten werden verspreid dat de ingezamelde gelden naar Duitsland zouden gaan, hetzelfde voor de kleren en schoenen. Twee namiddagen per week werden kleren uitgedeeld. De maandag

werd een volgnummer uitgedeeld en de begunstigten ontvingen bericht wanneer ze kleren mochten komen afhalen.

Collectebussen ten bate van Winterhulp werden overal in winkels en herbergen geplaatst.

Illustratie: Beeldbank Oostende AF/H1668

AAN DE BEVOLKING

Gedurende de laatste week van Augustus en de eerste week van September zullen, over het gehele land, ten voordéle van

WINTERHULP

SPORTMANIFESTATIES

plaats hebben.

Het is plicht voor U allen, aan deze sportfeesten uw medewerking te verlenen, of deze bij te wonen die in uw gemeente worden ingericht.

Op 31 Augustus zullen de sportlui, alsmede zij die vroeger de sport tot eer strekten en hun families, omhalingen doen met bussen om uw gift in ontvangst te nemen voor Winterhulp, die steun verleent aan 1/5 van de bevolking.

GEEFT MILD !

- In 'Het Witte Paard' was een stockageplaats van de aardappelvoorraad van de stad. Dagelijks waren er verschillende vrouwen in de weer met het sorteren ervan. Men moest niet zoeken waar dit depot gevestigd was, de reuk van de aardappelen in dit deel van de Van Iseghemlaan was beter dan een uithangbord.

- In het lokaal Winterhulp in de IJzerstraat werd in de week van 11 tot 18 januari 1941 niet minder dan 1357 liter volle melk uitgedeeld.

- Ook in januari kwam de melkbedeling op gang in de wijken H.Hart, Mariakerke en Opex.

- De kranten meldden dat sedert de verplichte deelname aan de soepbedeling voor de steuntrekkenden, de uitdeling blijkbaar iets vlotter geschiedde.

- Naast de volks- en schoolsoep bleef ook de 'vrije soep' bestaan.
- Voor de week 11 tot 18 januari werden 19.960 rantsoenen volkssoep (>steuntrekkers) geleverd, 2.196 rantsoenen vrije soep en 26.639 rantsoenen schoolsoep. Samen goed voor 19.958 liter of 3.330 liter per dag. (niet tijdens weekends)
- Op te merken valt dat al de soepgebruikers, ook de kinderen, rantsoeneringszegels dienden voor te leggen.
- Een bijna onafgebroken reeks feesten ten voordele van Winterhulp vangt aan half februari 1941 in zes verschillende zalen der stad telkens op zondagnamiddag. Het was er goed warm en er kwam dus veel volk op af.
- In de Leffingestraat was een soepbedelingcentrum gevestigd in de poort van de verhuisfirma Tanghe & Zonen.
- Vanaf 5 augustus 1941 was het grote spijshuis van Winterhulp gevestigd in de gebouwen van de 'l'Innovation' in de Kapellestraat die nog deels rechtstonden. Men kon er een maaltijd bekomen voor de prijs tussen 1,5fr. en 3 fr. Nog andere gelegenheden in de stad werden als spijshuis van Winterhulp geopend.
- Kamiel Seys leidde vanaf midden 1941 de plaatselijke afdeling van Winterhulp.
- Koningin Elisabeth en graaf de Grune en een hofdame, kwamen in 1942 op bezoek naar de Oostendse schuilplaatsen. Nadien bezochten ze de spijshuizen van Winterhulp in de Christinastraat en de Concienceschool.
- Tussen 22 en 24 augustus 1942 was er een grote Vlaamse kermis ten voordele van Winterhulp in de Leopoldschool, Ieperstraat.

STAD OOSTENDE

Winterhulp

LOKAAL VERBODEN 5

ROLE UITDEELING

Degeen die er maal verkoren en wouwen in
aanmerking te komen voor de uitdeeling van koken
ingegen die wouwen van 14 tot 17 uur in de voor-
middag en van 14 tot 16 uur in de middag in het
lokaal. Verreken. A. op de volgende dagen:

Vrijdag 20 December voor	Aarts	tot en met	Costelyn
Zaterdag 21	Gaselle		Fontaine
Zaterdag 22	Fontaine		Herkamp
Dinsdag 24	Helmet		Simpel
Vrijdag 27	Simpel		Vandere
Zaterdag 28	Vandere		

Het Bestuur.

Dat Winterhulp goed werk leverde, valt niet te betwijfelen. Maar zoals het overal gaat: vrijwilligerswerk wordt niet altijd geacht en in dank aangenomen en de medewerkers kregen het soms hard te verduren, vooral wegens de argwaan der bevolking omdat de Duitsers de organisatie genegen waren. De bezetter kon immers zelf niet instaan om de noden van de bevolking te lenigen. Daarbij kwam dat de goedmenende leiders en vrijwilligers van Winterhulp langzamerhand werden overheerst door de leden van Duitsgezinde verenigingen die hun eigen baat en deze van gelijkgestemden vooropstelden. Dit resulteerde bij het gros van de bevolking in een afwijzing van deze dienst.

Ook al kon men Winterhulp weinig of niets verwijten, de organisatie was na de bevrijding, in de toen heersende sfeer, verdacht. Zowel de oorsprong en de naam van de organisatie als de onvermijdelijke afspraken die met de bezetter waren overeengekomen werden kwalijk genomen. De verschillende hulpverleningsorganisaties splitsten zich terug af naar hun vooroorlogse zelfstandigheid en 'Winterhulp' werd opgedoekt.

Illustratie: Beeldbank Oostende AF/H1413

Bronnen

- Nationale krant: De Vooruit
- De lokale kranten uit die tijd: De Zeewacht, De Duinengalm, Panne-Strand, Het Visscherijblad
- De Beeldbank Oostende
- E. Deschepper, Geschiedenis van de Sint-Jansparochie te Oostende 1924-1974.